

*Λεξιλόγιο
Βουδιστικών Όρων*

Bhikkhu Nyānadassana
(Ιωάννης Τσέλιος)

*

Athens Theravada Center

*Λεξιλόγιο
Βουδιστικών Όρων*

Bhikkhu Nyānadassana
(Ιωάννης Τσέλιος)

*

Athens Theravada Center
2023

Λ Ε Ξ Ι Λ Ο Γ Ι Ο

Το παρόν λεξιλόγιο αναφέρεται σε λέξεις της βουδιστικής γλώσσας Πάλι και την ελληνική τους απόδοση. Τα γράμματα της Πάλι αποδίδονται εδώ με λατινική γραφή και η προφορά τους μοιάζει με αυτή της λατινικής. Για παράδειγμα, το ‘c’ προφέρεται ως ‘τσ’, το ‘g’ ως ‘γκ’ και το ‘h’ ως ‘χ’. Μερικές φορές, όταν υπάρχει το σύμβολο που μοιάζει με παύλα πάνω από τα φωνήεντα ā, ī, ū, σημαίνει ότι είναι μακρά, π.χ. ā (αα) = περίπου όπως στη λέξη «Αβρα-άμ»· ī (ιι) = περίπου όπως στο «δίισταμαι»· ū (ουου) = περίπου όπως στο «μουου». Για περαιτέρω λεπτομέρειες, ανατρέξτε στο κεφάλαιο «Αλφάβητο και Προφορά της Γλώσσας Πάλι» στο τέλος του Λεξιλογίου.

A

abbhānumodana, εκτίμηση της αξίας των καλών πράξεων των άλλων.

abbhatthaṅ gacchati, παρέρχεται, εξαφανίζεται, εκλείπει.

abbocchinna, αδιάκοπος.

abhaya-dāna, γενναιοδωρία της αφοβίας.

abhidhamma, ανώτερη διδασκαλία.

abhidhamma-piṭaka, ο «Κανόνας της Ανώτερης Διδασκαλίας» που αποτελεί μέρος του βουδιστικού Τριμερούς Κανόνα (*Tiṭiṭaka*) στη γλώσσα Πάλι.

abhijānāti, γνωρίζει άμεσα ή πλήρως.

abhijjhā, απληστία ή πλεονεξία.

abhinandati, απολαμβάνει, ευχαριστείται.

abhiññā, ανώτερη, υπέρμετρη γνώση.

abhisañcetaṭi, διαμορφωμένο από τη βούληση.

abhisañkhata, παραγόμενο από συνθήκες.

abhivaya, ανώτερη διαγωγή.

abyākata, απροσδιόριστος.

ācariya, δάσκαλος.

ācariya-muṭṭhi, «κλειστή χούφτα του δασκάλου», δηλ. εσωτερική διδασχία, απόκρυφη διδασκαλία.

adhamma, άδικο, ανήθικο, φαύλο, κακό, λάθος.

adhi-citta, ανώτερη συνείδηση της αυτοσυγκέντρωσης (*samā-dhi*).

adhi-citta-sikkhā, εξάσκηση στην ανώτερη συνείδηση της αυτοσυγκέντρωσης.

adhimokkha, αποφασιστικότητα.

adhi-paññā, ανώτερη σοφία.

adhi-paññā-sikkhā, εξάσκηση στην ανώτερη σοφία μέσω του διορατικού διαλογισμού.

adhi-sīlā, ανώτερη ηθική διαγωγή.

adhi-sīlā-sikkhā, εξάσκηση στην ανώτερη ηθική διαγωγή.

adhiṭṭhāna, καθορισμός, αποφασιστικότητα, επιμονή, θεμέλιο.

ādīnava, κακή συνέπεια, κίνδυνος, μη ικανοποίηση.

adinnādānā, λήψη του οτιδήποτε δεν έχει δοθεί (δηλ. κλοπή).

adosa, μη μίσος.

adukkhamasukha-vedanā, ούτε-δυσάρεστο, ούτε-ευχάριστο αίσθημα (δηλ. ουδέτερο).

agga, σημείο, κέντρο.

ahaṃ, εγώ.

ahaṃ-kāra, η αίσθηση του εγώ, εγωκεντρισμός, εγωισμός, υπεροψία.

āhāra, τροφή, θρέψη.

ahetuka, άρριζος.

ahetuka kiriya citta, άρριζη λειτουργική συνείδηση.

ahetuka-diṭṭhi, άποψη ή φιλοσοφία της μη αιτιότητας των φαινομένων.

ahiṃsa ή avihiṃsa, μη βία.

ahirika, μη ντροπή, αδιαντροπία.

ahosi-kamma, ακυρωμένο κάρμα.

ajjava, τιμιότητα, ακεραιότητα.

ajjhāsaya, προθυμία, κλίση, ιδιοσυγκρασία.

ajjhatta, ajjhattika, εσωτερικό, ατομικό.
ājīva, βιοπορισμός, τρόπος ζωής, διαβίωση.
akāla-maraṇa, πρόωρος, ανέγκαιρος θάνατος. Βλ. *kālamaraṇa*.
ākāsa-dhātu, το στοιχείο του χώρου.
akiñcana, «ο μη κατέχων κάτι» είναι ένα κοινό επίθετο για τον Άξιο (βλ. Arahant).
akiriya-ditṭhi, άποψη ή φιλοσοφία της αναποτελεσματικότητας των πράξεων.
akkodha, η μη οργή, το μη μίσος.
akusala, φαύλο, κακό, επιβλαβές, αδέξιο, ανάξιο..
akusala-citta, φαύλη συνείδηση.
akusala-kamma, φαύλο κάρμα (εκούσια πράξη).
akusala-kamma-patha, φαύλη πορεία πράξεων.
akusala-kamma-vipāka, επακόλουθο, αποτέλεσμα ή συνέπεια του φαύλου κάρμα.
akusala-vipāka-citta, φαύλη επακόλουθη συνείδηση.
alobha, μη απληστία.
āloka, φως.
amahaggata-citta, μη εξυψωμένη σκέψη ή συνείδηση στις διαλογιστικές εκστάσεις.
amaññanā, μη φαντασία.
amata, αθανασία.
amata-dhātu, το αθάνατο στοιχείο· δηλ. το *Nibbāna*.
amoha, μη αυταπάτη.
Anāgāmi, ο Μη Επιστρέφων· το τρίτο στάδιο στην πραγμάτωση του *Nibbāna*.
anāgāmi-magga-citta, συνείδηση της οδού του μη Επιστρέφοντα.
anāgāmi-phala-citta, συνείδηση του καρπού του μη Επιστρέφοντα.
anaññathā, ανάλλαχτος.
ānantarika-kamma, κάρμα με άμεση κακή συνέπεια, (σχετικά με τα πέντε κάκιστα ή φρικτά εγκλήματα).

ānāpāna-sati, η μνήμη επί της αναπνοής.
anātāpī, αργόστροφος, βραδύνους.
anatta (σανσκρ. **anātma**), μη εαυτός, μη ψυχή, μη εγωικότητα.
anatta, συμφορά, δυστυχία· κάτι άχρηστο.
aṇḍaja, γεννημένο από αυγό, ωοτόκο, (ένα πουλί; ένα φίδι)
aṅga, μέλος, τμήμα, παράγοντας.
anicca, παροδικό, ασταθές.
aniccatā, παροδικότητα, αστάθεια.
aññā, η «τελική γνώση», είναι η ανώτερη γνώση της πλήρους και τελικής απελευθέρωσης ενός Άξιου (βλ. *Arahant*).
anipphanna-rūpa, μη συμπεκνωμένη ύλη.
anissita, ανεξάρτητος.
aniṭṭha, ανεπιθύμητο, δυσάρεστο.
aññāṇa, αγνωσία, έλλειψη γνώσης.
aññāsamāna, ηθικά μεταβλητός.
aññatara, κάποιος, συγκεκριμένος.
aññathatta, μεταβολή, αλλαγή.
anottapa, μη ηθικός φόβος.
antarabhāva, ενδιάμεση κατάσταση ύπαρξης.
anumāna-ñāṇa, επαγωγική, συμπερασματική γνώση.
anupādā-vimutto, απελευθερωμένος μέσω της μη προσκόλλησης.
anupādinna, μη προσκολλημένος.
anupādisesa, χωρίς το υπόλειμμα παραμένον.
anupassanā, παρατήρηση, μελέτη.
ānupassī, ο παρατηρών, ο παρατηρητής.
anusaya, υπολανθάνουσα τάση, το υποσυνείδητο.
anussaritā, αναθυμούμενος.
anuttara-citta, ανυπέρβλητη σκέψη ή συνείδηση στις διαλογιστικές εκστάσεις.
apaciti, σεβασμός.
aparāpariya-vedanīya-kamma, το κάρμα που [το αποτέλεσμά του] βιώνεται αλληπάλληλα.
āpo-dhātu, υγρό στοιχείο.

appanā-samādhī, απορροφητική ή πλήρης αυτοσυγκέντρωση.

appamaññā, απεριόριστη διάθεση.

Arahant, Άξιος, αυτός που είναι απελευθερωμένος από όλα τα νοητικά δεσμά, τις νοητικές μολύνσεις και μιάψεις μέσω της πραγμάτωσης του Nibbāna στο τέταρτο και τελικό στάδιο και ο οποίος απελευθερώθηκε από την επαναγέννηση.

arahatta, Αξιότητα, η κατάσταση ενός Άξιου.

arahatta-magga-citta, συνείδηση της οδού ενός Άξιου.

arahatta-phala-citta, συνείδηση του καρπού ενός Άξιου.

ārammaṇa, αντικείμενο.

ārammaṇ'ūpanijjhāna, διαλογισμός σε ένα αντικείμενο ή θέμα (στον ηρεμιστικό διαλογισμό).

arañña, δάσος.

ari, εχθρός.

ariya, ευγενής.

ariya-aṭṭhaṅgika-magga, ευγενής οκταμελής οδός.

ariya-ñāya, ευγενής μέθοδος ή σύστημα.

ariya-puggala, ευγενές άτομο.

ariya-sacca, ευγενής αλήθεια.

ariya-vihāra, ευγενής διαμονή ή ζωή.

ariya-vinaya, ευγενής, άριστη διαγωγή.

arūpa-bhūmi, άυλο επίπεδο ύπαρξης.

arūpa-rāga, το πάθος για την ύπαρξη στην άυλη σφαίρα.

arūpāvacara-citta, συνείδηση της άυλης σφαίρας ύπαρξης.

asamāhita-citta, μη συγκεντρωμένη σκέψη.

asampajāna, ο χωρίς επίγνωση, χωρίς ενσυνειδητότητα, ασυνειδητοποιήτος, ασυνείδητος.

asaṅkhārika, αυθόρμητος, χωρίς προτροπή.

asaṅkhata, το μη συνθηκοκρατημένο φαινόμενο.

asaṅkhata-dhātu, το μη συνθηκοκρατημένο στοιχείο (το *Nibbāna*).

asaṅkhata-lakkhaṇa, χαρακτηριστικό του μη συνθηκοκρατημένου φαινομένου (του *Nibbāna*).

āsanna-kamma, το πλησίον θανάτου κάρμα.

asantata, το ασυνεχές.

asāra, χωρίς μόνιμη ουσία.

asatimā, ο χωρίς μνήμη, λησμονάς, αφηρημένος.

āsava, νοητική διαφθορά.

asekha, ο πέραν της άσκησης, κυριολ. «όχι πια ασκούμενος», είναι ο τελειοποιημένος ευγενής μαθητής, ο Άξιος (βλ. *Arahant*).

asmi, είμαι.

asobhana, μη έξοχος.

asammoha-sampajañña, ενσυνειδητότητα χωρίς σύγχυση.

assāda, απόλαυση, έλξη.

assāsa, εισπνοή.

assasanto, εισπνέοντας.

assāsapassāsā, εισπνοές και εκπνοές.

assasati, εισπνέει.

asubha, αποκρουστικό, αηδιαστικό, άσχημο, μη ελκυστικό, ρυπαρότητα του σώματος.

asura, τιτάνας, δαίμονας.

atakka'āvacara, πέραν της λογικής.

ātāpī, ενεργητικός, επίμονος.

atta (σανσκρι. *ātma*) εαυτός, ψυχή, εγωικότητα.

atta-diṭṭhi, άποψη, ιδέα, νόηση ή θεωρία περί της ψυχής ή του εαυτού.

atta-dīpa, ο έχων τον εαυτό του ως νησί (στήριγμα) του.

attā me, ο εαυτός μου.

attasaraṇa, ο έχων τον εαυτό του ως καταφύγιο του.

atta-vādupādāna, η προσκόλληση στην ιδέα ενός μόνιμου εαυτού ή μιας ψυχής.

atthaṅgama, παρέλευση, πάροδος, εξαφάνιση, παρακμή, πτώση.

āvajjana-citta, αναφορική συνείδηση στο όργανο του νου.

avedayita-sukha, ευδαιμονία του μη αισθήματος.

avijja, άγνοια, πλάνη, αυταπάτη.

avijj'āsava, το *āsava* της άγνοιας.

avijjā-paccayā, η άγνοια ως συνθήκη.

avijjāya tveva asesavirāga-nirodhā, με την πλήρη εξάλειψη και την παύση της άγνοιας.

avinibbhoga-rūpa, αδιαχώριστο υλικό φαινόμενο.

avitathā, αλάνθαστος.

avihiṃsa, ahiṃsa, μη βία.

avimutta-citta, μη απελευθερωμένη σκέψη.

avirodha, μη εναντίωση, μη παρεμπόδιση.

avitathā, αλάνθαστος.

āvuso, φίλος (τρόπος προσφώνησης μεταξύ ίσων).

avyākata, (σε σχέση με προβλήματα) ανεξήγητο, αναπάντητο· (ηθικώς) ουδέτερο (ούτε καλό ούτε κακό).

āyasma, σεβάσμιος.

āyatana, σφαίρα, αισθητηριακή βάση, αισθητήριο όργανο, αισθητήριο αντικείμενο. Έξι εσωτερικά όργανα: μάτι, αυτί, μύτη, γλώσσα, σώμα και νους· έξι εξωτερικά αντικείμενα: ορατή μορφή, ήχος, οσμή, γεύση, απτά πράγματα και νοητικά αντικείμενα (ιδέες, σκέψεις, αντιλήψεις).

āyati, μέλλον, μελλοντικό.

ayogā, απουσία πρακτικής.

ayoniso manasikāra, ασύνετη προσοχή.

B

bahiddhā, εξωτερικό.

bāhussacca, πολυμάθεια.

bhaisajya-guru, ιατρός.

bhante, Κύριος, Σεβάσμιος Κύριος.

bhāra, φορτίο.

bhāsita, ειπωμένο, ότι ειπώθηκε, εκφράστηκε.

bhava, γίνεσθαι, ύπαρξη, συνέχιση.

bhava-cakka, τροχός της ύπαρξης.

bhava-diṭṭhi, «άποψη περί ύπαρξης» μιας αμετάβλητης ψυχής ή εαυτού.

bhava-sota, το ρεύμα της ύπαρξης.
bhava-taṇhā, επιθυμία για ύπαρξη.
bhāvana, νοητική ανάπτυξη, νοητική καλλιέργεια, διαλογισμός.
bhavaṅga, το ασυνείδητο.
bhavaṅga-citta, ο ασυνείδητος νους.
bhavaṅga-calana, δόνηση του ασυνείδητου νου.
bhavaṅga-sota, το ρεύμα του *bhavaṅga*.
bhavaṅga-upaccheda, σταμάτημα του ασυνείδητου νου.
bhava-nikanti-javana, παρόρμηση με προσκόλληση στην ύπαρξη.
bhava-rāga, πάθος για ύπαρξη.
bhava-rūpa, γενετικό φαινόμενο· βιολογικό φύλο.
bhav'āsava, το *āsava* της προσκόλλησης στην ύπαρξη.
bhava-sota, το ρεύμα της ύπαρξης.
bhava-sotaṅ tiṇṇo, ο έχων περάσει πέρα από το ρεύμα της ύπαρξης.
bhava-taṇhā, επιθυμία για ύπαρξη.
bhikkhu, βουδιστής μοναχός της ανώτερης χειροτονίας· επαίτης μοναχός.
bhisakka, γιατρός, θεραπευτής.
bīja-niyāma, βιολογικός νόμος.
bhūri, κατανόηση, ευφυΐα, σοφία.
bodhi, φώτιση, ανώτερη κατανόηση (των Τεσσάρων Ευγενών Αληθειών)· το Δέντρο της Φώτισης, *ficus religiosa*, το δέντρο κάτω από το οποίο ο Βούδας πέτυχε τη Φώτιση.
Bodhisatta, όν που φιλοδοξεί να γίνει Βούδας· επίδοξος Βούδας.
bojjhaṅga, παράγοντας της φώτισης.
Brahma, ανώτατο όν, δημιουργός του σύμπαντος.
brahma-vihāra, θεσπέσιες/θεϊκές διαμονές ή υπέροχες νοητικές καταστάσεις.
brāhmaṇa, μέλος της ανώτερης, ιερατικής κάστας (τάξης) στην Ινδία.

brahma-vihāra, ανώτατη διαμονή (στην οικουμενική φιλικότητα, συμπόνια, αλτρουιστική χαρά και αταραξία).
Buddha, ο Βούδας, ο Φωτισμένος ή Αφυπνισμένος· αυτός που έχει κατανοήσει (τις Τέσσερις Ευγενείς Αλήθειες).
Buddha-dhātu, λείψανο του Βούδα.
buddhi, ανώτερη διάνοια, νοημοσύνη, κατανόηση, σοφία.
bujjhati, κατανοεί πλήρως, συνειδητοποιεί, γνωρίζει.
byāpāda ή **vyāpāda**, κακοβουλία, θυμός.
byāpāda-dhātu, το στοιχείο του θυμού.

C

ca, και.
cāga, γενναιοδωρία.
cakkhu, μάτι, οφθαλμός.
cakkhu-dhātu, ευαίσθητο στοιχείο του ματιού, (που αποτελεί τη φυσική βάση για την οφθαλμική συνείδηση· συνώνυμο με το *cakkhu-pasāda*).
cakkhu-pasāda, ευαισθησία στο μάτι, οφθαλμική ευαισθησία, (που αποτελεί τη φυσική βάση για την οφθαλμική συνείδηση).
cakkhu-viññāṇa, οφθαλμική συνείδηση.
cattāri ariya-saccāni, τέσσερες ευγενείς αλήθειες.
cattāro satipaṭṭhāna, τέσσερες εφαρμογές της μνήμης.
cetanā, βούληση, πρόθεση.
chanda, αρέσκεια, θέληση.
cetasika, νοητικός παράγοντας.
ceto-pariya-ñāṇa, γνώση της διείσδυσης του νου των άλλων, (ένα είδος υπέρμετρης γνώσης (*abhiññā*)).
cira-bhāsita, ότι ειπώθηκε πριν από πολύ καιρό.
cira-kata, ότι έγινε πριν από πολύ καιρό.
citta, σκέψη, συνείδηση, νους· νοητικό.
citt'ānupassanā, παρατήρηση, μελέτη του νου ή της σκέψης.
citta-kamaññatā, ευστροφία του νου.

citta-lahutā, ελαφρότητα του νου.
citta-mudutā, ευκαμψία του νου.
citta-niyāma, νοητικός, ψυχολογικός νόμος.
citta-pāguññatā, δυναμικότητα, επιδεξιότητα του νου.
citta-passaddhi, ηρεμία, γαλήνη του νου.
citta-santati, ροή της συνείδησης.
cittassa ekaggatā, εστίαση ή ενότητα του νου.
citta-vipallāsa, ψευδαίσθηση της σκέψης.
citta-vodānā, κάθαρση του νου.
citt'ujjukatā, ευθύτητα του νου.
cuti-citta, συνείδηση του θανάτου.

D

dāna, γενναιοδωρία, δωρεά, ελεημοσύνη.
dāsa, υπηρέτης, δούλος.
dasa-raja-dhamma, τα δέκα καθήκοντα του βασιλιά.
dassana, όραση, θεώρηση, θέαση, θέα, φιλοσοφία.
dassana-samāpatti, επίτευξη της ενόρασης.
dassati, ορώ, θεωρώ, θεώμαι, βλέπω, νοώ.
desa, περιοχή, μέρος.
deva, Θεός ή θεός.
devatā, θεότητα, ουράνιο ον.
Dhamma (σανσκρ. **Dharma**), η Διδασκαλία του Βούδα· Αλήθεια, διδαχή, δικαιοσύνη, ευσέβεια, ηθική, δικαιοσύνη, φύση, όλα τα φαινόμενα και οι καταστάσεις που είναι συνθηκοκρατημένα ή μη συνθηκοκρατημένα κτλ.
dhamma, νοητικά αντικείμενα, νοητικά και υλικά φαινόμενα.
dhamm'ānupassanā, παρατήρηση, μελέτη των νοητικών αντικειμένων.
dhamma-cakka, τροχός της Διδασκαλίας.
dhamma-cakkhu, οφθαλμός της Διδασκαλίας.
Dhamma-kāya, το σύνολο, η συλλογή της Διδασκαλίας· κύριο σώμα κειμένων της Διδασκαλίας.

dhamma-niyāma, κοσμικός νόμος· φυσική τάξη των πραγμάτων.
Dhammasaṅgaṇī, βιβλίο βουδιστικής ψυχολογίας στο *Abhidhamma*.
dhamma-taṇhā, επιθυμία και προσκόλληση σε ιδέες και ιδανικά, απόψεις, γνώμες, θεωρίες, αντιλήψεις και πιστεύω.
dhamma-tt̥hitatā, αρχή της αιτιατής σχέσης των φαινομένων.
dhamma-vicaya, ερευνητικότητα, έρευνα ή διερεύνηση των φαινομένων.
dhamma-vijaya, κατάκτηση μέσω της Διδασκαλίας.
dhātu, στοιχείο.
dhātu-kathā, ομιλία περί των στοιχείων του σώματος.
dhātumanasikāra, προσοχή στα υλικά στοιχεία (του σώματος).
dīgha, μακρός, μακρά, παρατεταμένα.
disā, κατεύθυνση, σημείο του ορίζοντα.
diṭṭhadhamma-vedanīya-kamma, το κάρμα που [τα αποτελέσματά του] βιώνεται στην παρούσα ζωή.
diṭṭh'āsava, το *āsava* των υποθετικών απόψεων.
diṭṭhi (ντίττι): άποψη, ιδέα, ιδεολογία, νόηση, θεώρηση, θέαση, κοσμοθέαση, θεωρία, κοσμοθεωρία, αξίωμα, δόγμα.
diṭṭhi-maññanā, φαντασία λόγω λανθασμένης άποψης ή νόησης.
diṭṭhi-vipallāsa, ψευδαισθηση λόγω λανθασμένης άποψης ή νόησης.
diṭṭhupādāna, προσκόλληση σε μία άποψη, σε μία νόηση, σε μία ιδέα, σε μία έννοια, σε μία ιδεολογία, μια φιλοσοφία.
domanassa, δυσαρέσκεια.
domanassa-sahagata, συνοδευόμενο από αίσθημα δυσαρέσκειας.
domanassa-vedanā, αίσθημα δυσαρέσκειας.
dosa, μίσος, θυμός, έχθρα.
dosa-khaya, εξάλειψη του μίσους.
dosaggi, φωτιά, φλόγα του μίσους.
dosa-mūla-citta, συνείδηση ριζωμένη στο μίσος.

duggati, κακότυχος κόσμος ή κατάσταση.
dukkha, δυστυχία, πόνος, υπαρξιακός πόνος, ταλαιπωρία, οδύνη, βάσανα, δεινά· το δυσάρεστο.
dukkha-kkhandha, το σύνολο του υπαρξιακού πόνου και της δυστυχίας.
dukkha-nirodha, κατάπαυση του υπαρξιακού πόνου και της ταλαιπωρίας.
dukkha-vedanā, επώδυνο, δυσάρεστο αίσθημα.
dukkha-vipāka, οδυνηρό επακόλουθο ή συνέπεια.
dummeda, απερίσκεπτος, άφρων.
dvitatā (σανσκρ. **dvaitatā**), δυαδικότητα, δυϊσμός.
dvāra, πόρτα, πύλη· αισθητήριο όργανο.
dvi-hetuka, δύρριζο.
dvi-pañca-viññāṇa, πενταπλή αισθητηριακή συνείδηση.
dvisahassī-majjhimikā-loka-dhātu, δι-χιλιαπλάσιο μεσαίο κοσμικό σύστημα γαλαξιών.

Ε

ehi-passika, στην κυριολεξία «έλα και δεξ», μια φράση που χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη διδασκαλία του Βούδα.
eka, ένα.
ekaggatā, ενότητα, εστίαση του νου.
ekanirodha, η μονομιάς, ταυτόχρονη παύση (των νοητικών παραγόντων μαζί με τη συνείδηση).
ekatta, ενότητα.
ekavattuka, το ίδιο αισθητήριο όργανο ως βάση (για τη συνείδηση).
ekāyano maggo, ευθεία οδός.
ekuppāda, η μονομιάς, ταυτόχρονη έγερση (των νοητικών παραγόντων μαζί με τη συνείδηση).
eso, αυτός.
eso'ham'asmi, «αυτός είμαι εγώ».
eso / etaṃ mama, «αυτός / αυτό είναι δικό μου».

eso / etaṇ me attā, «αυτός / αυτό είναι ο εαυτός μου».

etaṇ, αυτό.

ete, αυτά, αυτοί.

evaṇ, έτσι, τοιουτοτρόπως, συνεπώς, δηλαδή.

Ἐ

gacchati, πηγαίνει.

garuka-kamma, βαρυσήμαντο κάρμα.

gati, προορισμός, πεπρωμένο.

gati-nimitta, σημάδι του προορισμού (κατά τις στιγμές του θανάτου).

ghana, συμπαγές, πυκνό· συμπαγότητα, πυκνότητα.

ghāṇa, μύτη.

ghāṇa-dhātu, ευαίσθητο στοιχείο της μύτης, (που αποτελεί τη φυσική βάση για τη ρινική συνείδηση· συνώνυμο με το *ghāṇa-pasāda*).

ghāṇa-pasāda, ευαισθησία στο μύτη, ρινική ευαισθησία, (που αποτελεί τη φυσική βάση για τη ρινική συνείδηση).

ghāṇa-viññāṇa, ρινική συνείδηση.

ghāyana, όσφρηση.

gocara, αισθητηριακό πεδίο.

gocara-rūpa, υλικό φαινόμενο του αισθητηριακού πεδίου.

gocara-sampajañña, επίγνωση, ενσυνειδητότητα του αντικειμένου ή πεδίου.

Ἠ

hasitupāda-citta, συνείδηση που παράγει μειδίαμα.

hata, καταστραμμένο.

hetu, αιτία.

hetu-paccaya, αιτία και συνθήκη.

hetu-phala, (νόμος) αιτίας και αποτελέσματος ή αιτιατού.

Hīnayāna, Μικρό Όχημα· ένας όρος που επινόησαν και χρησιμοποιούσαν οι Μαχαγιανιστές όταν αναφέρονταν στις αρχαιότερες ορθόδοξες αποσχισμένες ομάδες (ή σχολές) του

Βουδισμού. Ο όρος *Hīnayāna* δε χρησιμοποιείται πλέον σε ενήμερωμένους κύκλους σχετικά με τον Βουδισμό *Theravāda*. Βλ. *Mahāyāna* και *Theravāda*.

hīno hamasmīti māna, υπεροψία του «είμαι κατώτερος», σύμπλεγμα κατωτερότητας.

hiri, ηθική ντροπή.

hita, ωφέλεια, ευημερία, το καλό.

hita-ajjhāsaya, προθυμία για την ευημερία άλλων, καλοπροαίρετη διάθεση, καλοβουλία.

I

idappaccayatā, συγκεκριμένη συνθηκοκρατία.

iriyāpatha, στάση του σώματος.

issā, ζήλια.

iṭṭha, επιθυμητό, ευχάριστο.

indriya, ικανότητα, αισθητηριακή ικανότητα, αίσθηση, αισθητήριο όργανο.

indriya-sajvara-sīla, ηθική της εγκράτειας των αισθήσεων.

J

jalābujja, γεννημένος σε μήτρα ή πλακούντα, ζωοτόκος.

janaka, παραγωγικός.

janaka-kamma, παραγωγικό κάρμα.

janati, παράγει, γεννάει, γίνεται.

jānāti, γνωρίζει.

janeti, παράγει, γεννάει, δημιουργεί.

jarā, γήρας, γηρατειά, φθορά.

jaratā, γήρανση, φθίση, αποσύνθεση.

jāti, γέννηση.

javana, παρόρμηση.

javana-citta, παρορμητική συνείδηση.

jāyati, γεννιέται.

jhāna, διαλογιστική έκσταση ή απορρόφηση.

jhānaṅga, μέλος ή παράγοντας της διαλογιστικής έκστασης.

jhāna-citta, συνείδηση της διαλογιστικής έκστασης.

jivhā, γλώσσα.

jivhā-dhātu, ευαίσθητο στοιχείο της γλώσσας, (που αποτελεί τη φυσική βάση για τη γλωσσική συνείδηση· συνώνυμο με το *jivhā-pasāda*).

jivhā-pasāda, ευαισθησία στη γλώσσα, γλωσσική ευαισθησία, (που αποτελεί τη φυσική βάση για τη γλωσσική συνείδηση).

jivhā-viññāṇa, γλωσσική συνείδηση.

jīvitindriya, νοητική ζωτικότητα.

K

kabaliṅkārahāra, υλική τροφή.

kāla-maraṇa, έγκαιρος, φυσιολογικός θάνατος. Βλ. *akāla-maraṇa* (ανέγκαιρος, πρόωρος θάνατος).

kalāpa, υλική ομάδα.

kalāpa-yojana, ομαδοποίηση της ύλης.

kalyāṇa-mitta, καλός, ευγενής φίλος, που οδηγεί στο σωστό δρόμο.

kāma, ηδονή, φιληδονία, αισθησιακή ηδονή ή ευχαρίστηση, τέρψη αισθητική.

kām'āsava, το *āsava* της αισθησιακής ηδονής.

kāma-bhūmi, ηδονικό επίπεδο ύπαρξης.

kāma-chanda, φιλήδονη αρέσκεια ή θέληση, φιλήδονο ενδιαφέρον.

kāma-dhātu, το στοιχείο της φιλήδονης επιθυμίας.

kāma-guṇa, είδη αισθησιακής ηδονής.

kāma-loka, ηδονικός/αισθησιακός κόσμος ύπαρξης.

kāma-rāga, φιλήδονο πάθος.

kāma-taṇhā, φιλήδονη επιθυμία, επιθυμία για αισθησιακές ηδονές.

kām'āvacara, ηδονική σφαίρα ύπαρξης.

kāmāvacara-citta, συνείδηση της ηδονικής σφαίρας ύπαρξης.

kāmāvacara-sobhana-citta, έξοχη συνείδηση της ηδονικής σφαίρας ύπαρξης.

kāmesu micchācārā, λανθασμένη σεξουαλική συμπεριφορά.

kamma (σανσκ. **karma**), εκούσια ή βουλητική πράξη· στην κυριολεξία «πράξη», «δράση», «κάμωμα», «ενέργεια» ή «έργο».

kamma-ja, γεννημένο από το κάρμα.

kamma-nimitta, σημάδι του κάρμα (κατά τις στιγμές του θανάτου).

kamma-niyāma, νόμος του κάρμα.

kamma-phala, ο καρπός ή το αποτέλεσμα της πράξης.

kamma-yonī, γέννηση από το κάρμα.

kamma-vipāka, επακόλουθο, αποτέλεσμα ή συνέπεια της πράξης.

kām'upādāna, ηδονική προσκόλληση.

kappa, κοσμικός κύκλος.

kāraṇa, αφορμή, λόγος.

karuṇa, συμπόνια, ευσπλαχνία.

kata, καμωμένο, ότι έχει γίνει, πραγματοποιηθεί.

kata-kamma, αποθηκευμένο κάρμα.

katama, ποιος, ποια, ποιο.

kathāvatthu, σημείο αντιπαλότητας.

kāya, σώμα, σύνολο, κατηγορία, τάξη, μάζα.

kāy'ānupassanā, παρατήρηση, μελέτη του σώματος.

kāya-dhātu, ευαίσθητο στοιχείο του σώματος, (που αποτελεί τη φυσική βάση για την σωματική συνείδηση· συνώνυμο με το *jivhā-pasāda*).

kāya-kamaññatā, ευστροφία του σώματος.

kāya-lahutā, ελαφρότητα του σώματος.

kāya-mudutā, ευκαμψία του σώματος.

kāya-pāguññatā, δυναμικότητα, ευστροφία του σώματος.

kāya-pasāda, ευαισθησία στο σώμα, σωματική ευαισθησία, (που αποτελεί τη φυσική βάση για τη σωματική συνείδηση).

kāya-viññāṇa, σωματική συνείδηση.

kāya-passaddhi, ηρεμία του σώματος.
kāya-saṅkhāra, σωματική διαδικασία.
kāy’ujjukatā, ευθύτητα του σώματος.
kevala, ολόκληρο.
khandha, συνάθροισμα.
khandha-parinibbāna, κατάσβεση των συναθροισμάτων.
khaṇika-samudaya, στιγμιαία έγερση.
khaṇika-vaya, στιγμιαία παρακμή.
khanti, ανεκτικότητα, υπομονετικότητα, υπομονή, ανοχή.
khattiya, (σανσκ. **ksatriya**), βασιλική κάστα (τάξη), η δεύτερη κάστα στο ινδικό σύστημα καστών, ένα μέλος αυτής της κάστας.
kiicca, λειτουργία.
kiñci, κάτι, (*na kiñci*, τίποτε).
kilesa, νοητική μόλυνση, μίανση, πάθη.
kilesa-parinibbāna, κατάσβεση των νοητικών μολύνσεων.
kiriyā-citta, λειτουργική συνείδηση.
kukkucca, τύψη.
kusala, καλό, επωφελές, ωφέλιμο, τιμητικό, επιδέξιο.
kusala-kamma, καλό κάρμα (εκούσια πράξη).
kusala-kamma-vipāka, επακόλουθο, αποτέλεσμα ή συνέπεια του καλού κάρμα.
kusala-vipāka ahetuka-citta καλή επακόλουθη άρριζη συνείδηση.
kusala-cetanā, καλή πρόθεση.
kusala-citta, καλή συνείδηση.

L

lajjī, ο έχων ντροπή, ευσυνείδητος.
lakkhana, χαρακτηριστικό.
lobha, απληστία, πλεονεξία, προσκόλληση.
lobha-mūla-citta, συνείδηση ριζωμένη στην απληστία.
loka, κόσμος.

loka-vohāra, κοσμικός ή συμβατικός τρόπος έκφρασης.

lokuttara, υπερκόσμιο.

lokuttara-citta, υπερκόσμια συνείδηση.

lokuttara-jhāna, υπερκόσμια έκσταση.

lokuttara-vipāka-citta, υπερκόσμια επακόλουθη συνείδηση.

M

macchariya, τσιγκουνιά, φιλαργυρία.

magga, οδός, δρόμος, μέθοδος.

magga-citta, συνείδηση της οδού.

magga-phala-citta, συνείδηση της υπερκόσμιας οδού και του υπερκόσμιου καρπού.

mahā-bhūta, μεγάλα ή πρωταρχικά στοιχεία· είναι τέσσερα: στερεότητα, ρευστότητα, θερμότητα και αέρας (κίνηση).

mahaggata-citta, εξυψωμένη συνείδηση στις διαλογιστικές εκστάσεις.

mahā-kappa, μεγάλος κοσμικός κύκλος.

mahā-kusala-citta, πολύ καλή συνείδηση της ηδονικής σφαίρας.

Mahāyāna, Μεγάλο Όχημα· μορφή Βουδισμού μεταγενέστερης ανάπτυξης, που τώρα ακολουθείται κυρίως στην Κίνα, στην Ιαπωνία, στην Κορέα και στο Θιβέτ. Δείτε επίσης *Hīnayāna* και *Theravāda*.

majjhima-paṭipadā, μέση οδός ή πρακτική.

māna-maññanā, φαντασία λόγω υπερηφάνειας ή αλαζονείας.

manāpabhāva, ευχάριστη ή θετική κατάσταση.

manasikāra, προσοχή.

maṅgala, ευλογία.

māna, υπερηφάνεια, αλαζονεία, υπεροψία, έπαρση, υψηλοφροσύνη.

māna-maññanā, φαντασία λόγω αλαζονείας.

maññanā, φαντασία.

maññati, φαντάζεται.

mano, νους.

mano-dhātu, το στοιχείο του νου.

mano-dvārāvajjana-citta, αναφορική συνείδηση στο όργανο του νου.

mano-sañcetan'āhāra, η νοητική βούληση ως τροφή.

mano-viññāṇa, νοητική συνείδηση.

mano-viññāṇa-dhātu, το στοιχείο της νοητικής συνείδησης.

maraṇa, θάνατος.

me, μου, δικό μου.

mettā, φιλικότητα, στην κυριολεξία «φιλία» από τη λέξη *mitta* (φίλος).

mettā ceto-vimutti, απελευθέρωση του νου μέσω της φιλικότητας.

mettā-jhāna, έκσταση μέσω της φιλικότητας.

micchā diṭṭhi, λανθασμένη νόηση ή άποψη.

micchā samādhi, λανθασμένη αυτοσυγκέντρωση.

middha, υπνηλία, νύστα.

mināti, μετράει, αξιολογεί.

mittassa bhāva, η διάθεση ενός φίλου.

moha, αυταπάτη, σύγχυση, πλάνη.

mohaggi, φωτιά, φλόγα της αυταπάτης.

moha-khaya, εξάλειψη της αυταπάτης.

momūha, έντονη αυταπάτη.

moha-mūla-citta, συνείδηση ριζωμένη στην αυταπάτη.

muditā, αλτρουιστική χαρά· χαρά για την επιτυχία, την ευημερία και την ευτυχία των άλλων.

mukha-nimitta, το άνω χείλος.

mūla, ρίζα.

mūla-pariyāya-sutta, ομιλία περί της εξήγησης της υπαρξιακής μας ρίζας.

musāvādā, ψευδολογία.

mutṭha-sati, απουσία μνήμης, αμνησία, λήθη, λησμοσύνη, αφηρημάδα· επιλήσμων.

N

na, δεν, μην.

na kiñci, τίποτε.

na upeti, δεν ισχύει.

nāma, νους, νοητικότητα, νοητικό φαινόμενο· το νοητό, όνομα.

nāma-kalāpa, νοητική ομάδα.

nāma-kkhandha, τα συναθροίσματα των νοητικών φαινομένων, δηλ. το συνάθροισμα: 1) του αισθήματος, 2) της αντίληψης, 3) των νοητικών λειτουργιών και 4) της συνείδησης, σε αντιπαράθεση με το *rūpa-kkhandha* (το συνάθροισμα των υλικών φαινομένων).

nāma-rūpa, νους και ύλη, νοητικότητα και υλικότητα, νοητικά και υλικά φαινόμενα.

nāma-rūpa-padaṭṭhāna, έχοντας ως εγγύτατη αιτία τον νου και την ύλη.

ñāṇa, γνώση.

ñāṇa-sampayutta, σχετιζόμενο με τη γνώση.

ñāṇa-dassana, γνώση και όραση (ή ενόραση, διόραση)· ενόραση μέσω σοφίας.

nandī, απόλαυση.

nāsik’agga, η άκρη της μύτης.

natthika-diṭṭhi, η φιλοσοφία του μηδενισμού ή νιχιλισμού

navasivathika, εννέα μελέτες νεκρών σωμάτων σε διάφορα στάδια αποσύνθεσης.

ñāya, μέθοδος ή μεθοδολογία.

nekkhama, απάρνηση (των ηδονικών ευχαριστήσεων).

nepakka, σωφροσύνη.

Nibbāna (σανσκρ. *nirvāna*), κατάσβεση (των παθών), Νιμπάνα.

Nibbāna-dhātu, το στοιχείο του Νιμπάνα.

Nibbānaṃ paramaṃ sukhaṃ, το Νιμπάνα είναι η υπέρτατη ευδαιμονία.

nibbāti, σβήνει.

nibbidā, απώθηση, απομάκρυνση, μεταστροφή, απομάγευση
nibbuta, ο έχων επιτύχει το *Nibbāna*· αυτός με σβησμένα πάθη·
ο ειρηνικός.
nicca, σταθερό, μόνιμο, αμετάβλητο.
nidāna, αιτιατός σύνδεσμος, αιτιότητα.
niḥsvabhāva (σανσκρι.), έλλειψη κάθε ουσιαστικής ή εγγενούς
πραγματικότητας και φύσης.
nikāya, συλλογή, ενότητα.
nipphanna-rūpa, συμπυκνωμένα παραγόμενη ύλη.
nirodha, παύση, κατάπαυση.
nisīdati, κάθεται.
nissaraṇa, διαφυγή, απελευθέρωση, έξοδος.
nīvaraṇa, πνευματικό εμπόδιο, παρεμπόδιση.
niyata-micchā-ditṭhi, λανθασμένη νόηση ή φιλοσοφία με σι-
γουρότατη κακή επαναγέννηση.
niyato sambodhi-parāyaṇa, σταθερά εγκατεστημένος για την
πλήρη και τελική Φώτιση· αναφέρεται για τον Εισερχόμενο
στο ρεύμα (*sotāpanna*).

Ο

ogha, ρεύμα.
ogha-tiṇṇa, ο έχων διασχίζει το ρεύμα του κάρμα.
ojaṭṭhamaka, υλική ομάδα με τη θρεπτική ουσία ως όγδοη.
opāpatika, αυθόρμητη γέννηση (χωρίς τη βοήθεια γονέων).
ottappa, ηθικός φόβος.

Ρ

pabhassara, φωτεινό, λαμπρό, αγνό.
paccakkha-ñāṇa, γνώση της άμεσης εμπειρίας.
paccanīka-jhāpana, το κάψιμο αντιθετικών καταστάσεων.
paccatta, ξεχωριστός, ατομικός.
paccatta-lakkhaṇa, ξεχωριστό και ατομικό χαρακτηριστικό.
paccaya, συνθήκη.

paccay'ākāra, σχετικότητα των συνθηκών.
paccaya-samudaya, συνθηκοκρατημένη έγερση.
paccaya-vaya, συνθηκοκρατημένη παρακμή.
paccayupanna-dhamma, συνθηκοκρατημένο (εξαρτώμενο από συνθήκες).
Pacceka Buddha, ατομικά φωτισμένος (Βούδας).
paccupaṭṭhāna, εκδήλωση.
padaṭṭhāna, εγγύτατη αιτία.
rahāna, εγκατάλειψη.
pajānanā, κατανόηση, νοημοσύνη.
pajānāti, γνωρίζει, κατανοεί.
pakata, πρόδηλο, ευκρινές, ευδιάκριτο, εμφανές.
Pāḷi, η αρχαία ινδική γλώσσα Πάλι.
pallaṅka, οκλαδόν στάση, με τα πόδια λυγισμένα και σταυρωτά προς τα μέσα.
pamukha, επικεφαλής.
pāṇātipātā, φόνος έμβιων όντων.
pañca, πέντε.
pañca-dvār'āvajjana-citta, αναφορική συνείδηση στα πέντε αισθητήρια όργανα.
pañca-indriya, πέντε πνευματικές ικανότητες.
pañca-kkhandha, πέντε συναθροίσματα (ύλη, αίσθημα, αντίληψη, νοητικές λειτουργίες και συνείδηση).
pañca-ūpadāna-khandhā, τα πέντε συναθροίσματα (του νου και της ύλης) που υπόκεινται στην προσκόλληση.
pañidhāya, έχοντας την πρόθεση.
paññā, σοφία.
paññā-cetasika, ο νοητικός παράγοντας της σοφίας.
paññatti, ιδεατό αντικείμενο, έννοια, νοητικός προσδιορισμός.
paññavā, σοφός.
paññāyati, εμφανίζεται, μπορεί να ιδωθεί, γίνεται γνωστό, αναγνωρίζεται.
pāpa, κακό, επιβλαβές, φαύλο.
parañca, εμμονή.

paraloka, μεταθανάτιος κόσμος· μετακόσμιος.
parama, ανώτατος, ύψιστος, υπέρτατος.
paramaṃ ariyasaccaṃ, ανώτατη ευγενής αλήθεια.
paramattha-dhamma, υπέρτατη πραγματικότητα.
parama-raññā, -sacca adhiṭṭhāna, το υπέρτατο θεμέλιο της σοφίας και της αλήθειας.
parāmāsa, προσκόλληση, εμμονή.
parāmasati, προσκολλάται..
parama sati-nepakka, πάρα πολύ καλή μνήμη και σωφροσύνη.
parama-sukha, υπέρτατη μακαριότητα και ευδαιμονία.
paramattha-sacca, υπέρτατη αλήθεια.
pārami, pāramitā, τελειοποίηση.
pariccāga, αφιέρωση, δωρεά, παραίτηση, απάρνηση.
pariccheda-ñāṇa, γνώση του καθορισμού (της νοητικότητας και υλικότητας, *nāma- rūpa*).
pariccheda-rūpa, οριακό υλικό φαινόμενο.
parideva, θρήνος.
parikamma-nimitta, προκαταρκτικό σημάδι.
pari-mukha, γύρω ή κοντά στο πρόσωπο ή στο στόμα.
parinibbāna, το τελικό Νιμπίνα· «πλήρης κατάσβεση» των παθών, ο τελικός θάνατος ενός Βούδα ή ενός Άραχαντ στη *saṃsāra*.
pasāda, υλική ευαισθησία.
pasāda-rūpa, ευαίσθητη ύλη.
passaddhi, γαλήνη, ηρεμία, χαλάρωση.
passasati, εκπνέει.
patha, ατραπός, μονοπάτι.
pathavi-dhātu, στερεό στοιχείο.
patibhāga-nimitta, αντίγραφο σημάδι.
paṭicca, εξαρτώμενος από, εξαιτίας.
paṭicca samuppāda, εξαρτώμενη γένεση ή προέλευση.
paṭicca-samuppanna, συνθηκοκρατημένος.
paṭikūla-manasikāra, η προσοχή στην αποκρουστικότητα του σώματος.

paṭigha, αποστροφή, απέχθεια.
paṭigha-sampayutta, σχετιζόμενος με αποστροφή.
pāṭipadā, πρακτική.
patirūpa, κατάλληλος.
patirūpa-desa-vāso, κατοικία σε ένα κατάλληλο μέρος.
paṭisandhi, σύλληψη (στην επαναγέννηση).
paṭisandhi-citta, συνείδηση της σύλληψης.
paṭisotagāmī, αυτός που πηγαίνει ενάντια στο ρεύμα.
paṭivedha, διείσδυση, βαθιά κατανόηση.
pattānuppādāna, αφιέρωση της αξίας των καλών πράξεων.
paṭisaṅvedeti, βιώνει.
paṭṭhāna¹, εφαρμογή, θεμελίωση.
paṭṭhāna², συνθηκοκρατημένη σχέση.
pema, αγάπη.
phala, καρπός, αποτέλεσμα, επακόλουθο.
phala-citta, συνείδηση του καρπού.
phala-samāpatti, επίτευξη του καρπού.
pharusa, σκληρός.
pharusāvācā, σκληρή ομιλία.
phassa, επαφή (νοητική).
phassāhāra, η επαφή ως τροφή· δηλ. η επαφή των εσωτερικών αισθητηριακών οργάνων με τον εξωτερικό κόσμο ως τροφή).
pheṇa, αφρός.
phusana, αφή.
pisuṇāvācā, διχαστική ομιλία.
piṭaka, καλάθι για συλλογή πραγμάτων, συλλογή κειμένων, Κανόνας (σύνολο ιερών κειμένων που θεωρούνται αυθεντικά). Αναφέρεται συνήθως στον βουδιστικό Τριμερή Κανόνα (*Tiṭṭaka*) στη γλώσσα Πάλι.
pīti, χαρά, αγαλλίαση.
piya, αγαπητό, αγάπη.
ponobhavikā, επαναγέννηση, προκαλών την επαναγέννηση.
pubbaṅgamā, πρόδρομος.
pubbekata-hetu, καρμικός ντετερμινισμός.

puggala, άτομο (άνθρωπος), πρόσωπο.
puggala-paññatti, προσδιορισμός των ανθρώπινων τύπων.
punabhava, εκ νέου ύπαρξη, επαναγέννηση.
purāṇa-kamma, παλιό κάρμα.
purisa, άνθρωπος, άνδρας, άτομο.
puthujjana, σύνηθες, κοινό, απλοϊκό ή κοσμικό άτομο.

R

rāga, πάθος, λαγνεία.
rāga-khaya, εξάλειψη του πάθους.
rāg’aggi, φωτιά, φλόγα του πάθους.
rasa, λειτουργία.
rassa, σύντομο, κοντό, βραχύχρονο.
ratana, κόσμημα.
rittaka, κούφιο, άδειο.
rukkha-mūla, στη βάση ενός δένδρου, κάτω από δένδρο.
rūpa, ύλη, υλικότητα, υλική μορφή, υλικό σώμα, υλικό φαινόμενο, ορατό ή οπτικό αντικείμενο.
rūpa-bhūmi, λεπτοφυές υλικό επίπεδο ύπαρξης.
rūpa-kalāpa, υλική ομάδα.
rūpa-kkhandha, συνάθροισμα της ύλης ή του υλικού σώματος.
rūpappatiṭṭha, έχων την ύλη ως στήριγμα· στηριγμένο ή εξαρτώμενο από την ύλη.
rūpa-ppavattikkama, τρόπος εμφάνισης της ύλης.
rūpa-rāga, πάθος για την ύπαρξη στη σφαίρα της λεπτοφυούς ύλης.
rūpārammaṇa, η ύλη ως αντικείμενο· ορατό αντικείμενο.
rūparūpa, η ύλη αυτή καθ’ εαυτή.
rūpa-samuṭṭhāna, προέλευση της ύλης.
rūpāvacara, σφαίρα ύπαρξης της λεπτοφυούς ύλης.
rūpāvacara-citta, συνείδηση της λεπτοφυούς υλικής σφαίρας.
rūpa-vibhāga, ταξινόμηση της ύλης.

ruppati, μεταμορφώνεται, παραμορφώνεται, μετατρέπεται, μετασηματίζεται.
rūrupāya, η ύλη ως μέσον.

S

sabba, όλος, πλήρης.
sabba-citta, καθολικό σε όλες τις συνειδήσεις.
sabba-kāya, ολόκληρο το σώμα (της αναπνοής).
sabhāva, εγγενής φύση, κατάσταση.
sabhāvarūpa, φυσική κατάσταση της ύλης· φυσικό.
sacca, αλήθεια.
sacca-pārami, τελειοποίηση της φιλαλήθειας.
sadarā, προκαλών ταλαιπωρία.
saddhā, πίστη στην καλοσύνη, εμπιστοσύνη, πεποίθηση.
Saddhamma, Αληθινή Διδασκαλία.
sādhāraṇa, κοινός, καθολικός.
sādhāraṇa-lakkhaṇa, κοινό, καθολικό χαρακτηριστικό.
sādhu, καλώς! συγχαρητήρια! ζήτω!
sadisohamasmi'ti māna, η υπεροψία του «είμαι ίσος», σύμπλεγμα ισότητας.
sadosa-citta, σκέψη με μίσος, με θυμό.
sahetuka, ριζωμένος.
sakadāgāmi, ο άπαξ επιστρέφων, η άπαξ επιστροφή· το δεύτερο στάδιο στην πραγμάτωση του *Nibbāna*.
sakadāgāmi-magga-citta, συνείδηση της οδού του άπαξ επιστρέφοντα.
sakadāgāmi-phala-citta, συνείδηση του καρπού του άπαξ επιστρέφοντα.
sakkāya, ταύτιση, ταυτότητα, προσωπικότητα.
sakkāya-diṭṭhi, λανθασμένη νόηση, άποψη ή πίστη σε μια ταυτότητα, προσωπικότητα, ψυχή ή εαυτό στα πέντε συναθροίσματα του νου και της ύλης.
salakkhaṇarūpa, χαρακτηριστικό της ύλης.

saḷāyatana, έξι αισθητήρια όργανα. Βλ. *āyatana*.
samādhī, αυτοσυγκέντρωση, που επιτυγχάνεται μέσω ανώτερου διαλογισμού.
samādhī-nimitta, σημάδι της αυτοσυγκέντρωσης.
samāhīta, αυτοσυγκεντρωμένος.
samāhīta-citta, συγκεντρωμένη σκέψη.
sama-jīvikata, ζωή σύμφωνα με τις δυνατότητές μας.
samatha, νοητική ηρεμία, ηρεμιστικότητα, ηρεμιστικός διαλογισμός.
samatha-nimitta, το σημάδι του ηρεμιστικού διαλογισμού.
samatha-pubbaṅgama, ο ηρεμιστικός διαλογισμός ως πρωταρχική πρακτική.
samatha-vipassana-yuganaddha, ο ηρεμιστικός και ο διορατικός διαλογισμός σε συνδυασμό.
samatha-yānika, ο ηρεμιστικός διαλογισμός ως όχημα (βασική πρακτική).
sambhavati, γίνεται, εγείρεται, δημιουργείται.
sambhojjhāṅga, παράγοντας της φώτισης.
sammā-ājīva, ορθός βιοπορισμός.
sammadaññā vimutta, απελευθερωμένος μέσω της τελικής γνώσης.
sammā dassana, ορθή θέαση, θεώρηση ή φιλοσοφία.
sammā diṭṭhi, ορθή νόηση, άποψη ή κατανόηση.
sammā kammanta, ορθή πράξη.
sammā samādhī, ορθή αυτοσυγκέντρωση.
Sammā Sambuddha, πλήρως αυτοφωτισμένος.
sammā saṅkappa, ορθός λογισμός.
sammā sati, ορθή μνήμη.
sammā vācā, ορθή ομιλία.
sammā vāyāma, ορθή προσπάθεια.
sammuti-sacca, συμβατική αλήθεια.
samoha-citta, σκέψη με αυταπάτη, σύγχυση και φαντασίες.
sampajāna, ενσυνείδητος, ο έχων πλήρη επίγνωση.

sampajāññā, ενσυνείδηση, ενσυνειδητότητα, πλήρης επίγνω-
ση.

sampaṭicchanam πρόσληψη.

sampaṭicchana-citta, προσλαμβάνουσα συνείδηση.

samhappalāpā, φλυαρία.

samudaya, έγερση, προέλευση.

samuṭṭhāna, παραγωγή, αναπαραγωγή, προέλευση.

sañchindati, αποκόπτει.

sandahana ή **sandhāna**, σύνθεση ή συνένωση μιας συνέχειας
νοητικών διαδικασιών.

saṅgha, κοινότητα (μαθητών ή μοναχών).

sañjānāti, αντιλαμβάνεται.

saṅkhāra, δραστηριότητα, λειτουργία, διαδικασία· συνθηκο-
κρατημένα πράγματα και καταστάσεις.

saṅkhāra-kkhandha, συνάθροισμα των νοητικών λειτουργιών.

saṅkhāra-nirodha, παύση όλων των διαδικασιών.

saṅkhāra-santati, συνέχιση ή ροή των νοητικών λειτουργιών.

saṅkhata, το συνθηκοκρατημένο φαινόμενο.

saṅkhata-dhātu, το συνθηκοκρατημένο στοιχείο.

saṅkhata-lakkhaṇa, χαρακτηριστικό του συνθηκοκρατημένου
φαινομένου.

saṅkhaya, καταστροφή, απώλεια.

saṅkilesika, μαίνων, μολύνων.

saṅkhitta-citta, υποτονική σκέψη λόγω της υπνηλίας.

saññā, αντίληψη.

saññā-kāya, σώμα (σύνολο) της αντίληψης.

saññā-kkhandha, συνάθροισμα της αντίληψης.

saññā-vipallāsa, η ψευδαίσθηση της αντίληψης.

saṅsāra, περιπλάνηση στην ύπαρξη· ο αέναος και επώδυνος κύ-
κλος της ζωής, του θανάτου και της επαναγέννησης.

saṅsāra-nirodha, παύση της περιπλάνησης στην ύπαρξη.

saṅsāra-sota, το ρεύμα της επώδυνης περιπλάνησης στην ύ-
παρξη

saṅsedaja, γεννημένο από υγρασία.

santata, συνεχές.

santati, συνέχεια, συνεχής ροή.

santīraṇa, έρευνα.

santīraṇa-citta, ερευνητική συνείδηση.

saṃvara, συγκράτεια.

saṃvaṭṭa-kappa, κοσμικός κύκλος της συστολής του σύμπαντος.

saṃvaṭṭa-tṭhāyi-kappa, κοσμικός κύκλος σε στάση συστολής του σύμπαντος.

saṃyojana, νοητικό δεσμός.

sappāya-sampajañña, ενσυνειδητότητα του τι είναι κατάλληλο.

sarāga-citta, σκέψη με πάθος ή λαγνεία.

saritā, ενθουμούμενος.

sāsana, μήνυμα, οδηγία, διδασκαλία.

sasaṅkhārika, με προτροπή, όχι αυθόρμητα.

sassata-ditṭhi, άποψη της αιωνιότητας, αιωνιοκρατική άποψη, ιδέα, νόηση, φιλοσοφία.

sassata-vāda, αιωνισμός, θεωρία της αιωνιότητας.

sati, μνήμη, μνημονικό, θυμητικό.

sati-indriya, ικανότητα της μνήμης.

satimā, μνήμων.

sati-paṭṭhāna, εφαρμογή της μνήμης.

sati-sampajañña, μνήμη και ενσυνειδητότητα.

sato, μνήμων.

satta, ον, οντότητα.

satthā, διδάσκαλος, κύριος.

sātthaka-sampajañña, ενσυνειδητότητα ως προς το σκοπό.

saupādisesa, υπολειπόμενες νοητικές μολύνσεις.

sauttara-citta, υπερβατή σκέψη στις διαλογιστικές εκστάσεις.

sāvaka Buddha, Φωτισμένος ως μαθητής (λόγων της κατανόησης των Τεσσάρων Ευγενών Αληθειών).

savana, ακοή.

sayana, γεύση.

sekha, ασκούμενος (μαθητής).

seyyohamasmīti māna, η υπεροψία του «είμαι ανώτερος», σύμπλεγμα ανωτερότητας.

sikkhā, άσκηση, εξάσκηση.

sikkhati, ασκείται, εξασκείται.

sīla, ηθική διαγωγή, αρετή.

sīlabbata, ηθικοί κανόνες και αυστηρότητες.

sīlabbata-parāmāsa ή -upādāna, προσκόλληση σε ηθικούς κανόνες και αυστηρότητες με την πεποίθηση ότι μόνο έτσι επέρχεται ο εξαγνισμός και η λύτρωση.

sineha, στοργική αγάπη.

sobhana, έξοχο.

sobhana-citta, έξοχη συνείδηση.

soka, λύπη.

somanassa-vedanā, αίσθημα ευαρέσκειας.

sota, αυτί· ρεύμα.

sota-dhātu, ευαίσθητο στοιχείο στο αυτί, (που αποτελεί τη φυσική βάση για την ωτική συνείδηση· συνώνυμο με το *sota-pasāda*).

sota-pasāda, ευαισθησία στο αυτί, σωματική ευαισθησία, (που αποτελεί τη φυσική βάση για την ωτική συνείδηση).

sotāpanna, ο εισερχόμενος στο ρεύμα.

sotāpatti, συνείδηση της οδού και του καρπού του εισερχόμενου στο ρεύμα· το πρώτο στάδιο στην πραγμάτωση του *Nibbāna*.

sotāpatti-magga-citta, συνείδηση της οδού για την είσοδο στο ρεύμα.

sotāpatti-phala-citta, συνείδηση του καρπού για την είσοδο στο ρεύμα.

subha, ωραίο, όμορφο, ελκυστικό.

subha-nimitta, ωραίο, ελκυστικό αντικείμενο ή σημάδι.

suddhaṭṭhaka, απλή οκτάδα (8 είδη αδιαχώριστων υλικών φαινομένων).

suddhi, εξαγνισμός (από τα πάθη).

sudra, κατώτερη κάστα (τάξη), η τέταρτη κάστα στο ινδικό σύστημα καστών, ένα μέλος αυτής της κάστας.
sugati, καλότυχος κόσμος ή κατάσταση.
sukha, ευτυχία, ευδαιμονία, ευκολία, άνεση· το ευχάριστο.
sukhī, ευτυχισμένος.
sukha-vedanā, ευχάριστο αίσθημα.
sukha-vihara, ευδαιμονικές ή μακάριες διαμονές.
sukkha-vipassaka, εξασκούμενος μόνο (σκέτα, αμιγώς) στον διορατικό διαλογισμό· σκέτος διορατικός διαλογισμός.
suñña, κενό, άδειο.
suññagāra, άδεια οικία ή σπίτι.
suññatā, κενότητα.
sutta, ομιλία, κήρυγμα (του Βούδα).
sutta-piṭaka, ο «Κανόνας των Ομιλιών (του Βούδα)» που αποτελεί μέρος του βουδιστικού Τριμερούς Κανόνα (*Tiṭṭaka*) στη γλώσσα Πάλι.
sabhāva, φύση, εγγενής φύση· φυσικό.

T

tadārammana, λειτουργία της καταγραφής.
tadārammana-citta, καταγραφική συνείδηση.
taṇ, αυτό.
taṇhā, επιθυμία, σφοδρή επιθυμία, πόθος, λαχτάρα, δίψα.
taṇhā-dāsa, δούλος, σκλάβος της επιθυμίας.
taṇhā-kkhaya, εξάλειψη της επιθυμίας· συνώνυμο του Νιμπάνα (*Nibbāna*).
taṇhā-maññanā, φαντασία λόγω επιθυμίας, πόθου ή λαχτάρας.
taṇhā-paccayā upadāna, με την επιθυμία ως συνθήκη δημιουργείται η προσκόλληση.
tapa, ασκητική αυστηρότητα.
tasmā, για αυτό το λόγο, άρα, επομένως.
tathā, πραγματικό, αληθές.

Tathāgata, αυτός που βρήκε την Αλήθεια· συνώνυμο για τον Βούδα, ένας όρος που χρησιμοποιείται γενικά από τον Βούδα όταν αναφέρεται στον εαυτό του ή σε άλλους Βούδες. Από τις λέξεις *tathā* (αλήθεια, πραγματικότητα) και *āgata* (φτασμένος, αφιχθείς).

tatramajjhataṭṭā, αμεροληψία.

tattha, εκεί, σε αυτόν τον τόπο.

tattha ḥito, ο παραμένων εκεί.

tejo-dhātu, το θερμό στοιχείο.

tevijja, ο κατέχων την τριπλή ανώτερη γνώση.

Theravāda, η Σχολή των Πρεσβύτερων· η ορθόδοξη και γνήσια μορφή του Βουδισμού, όπως γίνεται αποδεκτή και ακολουθείται κυρίως στην Κεϋλάνη (Σρι Λάνκα), στην Ταϊλάνδη, στο Λάος και στο Τσιταγκόνγκ (Ανατ. Μπαγκλαντές). Δείτε επίσης *Mahāyāna* και *Hīnayāna*.

thīna, νωθρότητα.

thīna-middha, νωθρότητα και υπνηλία.

ḥita, διάρκεια, στάση.

tī, τρία.

tī-hetuka, τρίριζος.

tī-lakkhaṇa, τα τρία χαρακτηριστικά (της ύπαρξης).

tī-lakkhaṇ'ūpanijjhāna, διαλογισμός στα τρία χαρακτηριστικά της ύπαρξης.

tipiṭaka, ο «Τριμερής Κανόνας» των βουδιστικών κειμένων στη γλώσσα Πάλι.

tiratana, (σανσκ. **triratana**), το Τριπλό Κόσμημα: ο Βούδας, το Ντχάμμα (η Διδασκαλία του) και η Σάνγκα (η Κοινότητα των Μοναχών ή Μαθητών).

tisahassī mahāsahassī lokadhātu, τρι-χιλιαπλάσιο μεγάλο κοσμικό το σύστημα (γαλαξιών).

tisaraṇa, Τρία Καταφύγια: Ο Βούδας, το Ντχάμμα (Διδασκαλία) και η Σάνγκα (η Κοινότητα των Μοναχών).

tucchaka, άδειο.

U

ubhayato abhocchinna, αμφότερα αδιάκοπο (ρεύμα).

uccheda-diṭṭhi, άποψη της εκμηδένισης, του εκμηδενισμού· εκμηδενιστική άποψη, ιδέα, νόηση.

uccheda-vāda, εκμηδενισμός, θεωρία ή κοσμοθεωρία της εκμηδένισης.

udaya, έγερση.

uddhacca, ανησυχία.

uddhacca-kukucca, ανησυχία και τύψη, ταραχή και στεναχώρια.

uddhacca-sampayutta, σχετιζόμενος με ανησυχία.

uggaha-nimitta, επίκτητο σημάδι.

uju, ευθύς.

upacāra-samādhī, προσεγγιστική αυτοσυγκέντρωση.

upacaya, παραγωγή, συσσώρευση.

uppāda, έγερση.

upādāna, upadhi, προσκόλληση.

upādāya rūpa, παράγωγή ύλη.

upādinna, προσκολλημένος· υλικό, παράγωγο, δευτερογενές.

upaghātaka, καταστρεπτικός.

upaghātaka-kamma, καταστρεπτικό κάρμα.

upādiyati, προσκολλάται.

upanijjhāna, μελέτη, περισυλλογή, στοχασμός, διαλογισμός.

uparajja-vedanīya-kamma, κάρμα που [το αποτέλεσμά του] βιώνεται στην επόμενη ζωή.

uparīlaka, παρεμποδιστικός.

uparīlaka-kamma, παρεμποδιστικό κάρμα.

upāsaka, λαϊκός βουδιστής ακόλουθος.

upaṭṭhahati, διαρκεί.

upaṭṭhāna, εγκαθίδρυση, εδραίωση, παρουσία.

upaṭṭhambaka-kamma, υποστηρικτικό κάρμα.

upaṭṭhapeti, εφαρμόζει, τοποθετεί.

upaṭṭhita-ssati, ο έχων παρουσία της μνήμης.

upāya, μέθοδος ή μεθοδολογία.
upāyāsā, άγχος, απελπισία.
upekkha, πνευματική ηρεμία, αταραξία, ουδετερότητα.
upekkhā-sahagata, συνοδευόμενος από ουδέτερο αίσθημα.
upekkha-vedanā, ουδέτερο αίσθημα.
uppāda, έγερση.
uppajjati, εγείρεται.
uttama, ανώτατο, ύψιστο.
uttara, ανώτερο, υπερβιατικό.
uttaritara, περαιτέρω, παραπέρα.
utu, κλίμα, συνθήκη θερμοκρασίας.
utu-niyāma, κλιματικός, θερμοστατικός, ατμοσφαιρικός ή φυσικός νόμος.

V

vā, ή, είτε.
vaisyā, γεωργική και εμπορική κάστα (τάξη), η τρίτη κάστα στο ινδικό σύστημα καστών, ένα μέλος αυτής της κάστας.
vadati, λέει, μιλάει.
vāsa, κατοικία, διαμονή.
vaṭṭa, κύκλος της ύπαρξης.
vaṭṭa-sota, το ρεύμα στον κύκλο της ύπαρξης.
vaya, παρακμή.
vaya-dhamma, η φύση της παρακμής.
vāya, αέρας.
vāyo-dhātu, το στοιχείο του αέρα.
vāyo-kāya, σώμα (σύνολο) του αέρα.
ve, πράγματι.
vedanā, αίσθημα, αίσθηση.
vedan'ānupassanā, παρατήρηση ή μελέτη των αισθημάτων.
vedanā-dhātu, το στοιχείο του αισθήματος.
vedanā-kkhandha, συνάθροισμα του αισθήματος.
vedanā-kāya, σώμα (σύνολο) του αισθήματος.

vedanīya, ότι μπορεί να βιωθεί.

vedayita-nirodha, παύση του αισθήματος ή του αισθητού.

vedayita-sukha, ευτυχία ή ευδαιμονία του αισθητού.

veramaṇi, αποχή.

veyyāvaca, υπηρεσία με τη βοήθεια στους άλλους.

vibhajjavādi, αναλυτής (όχι απόλυτος).

Vibhaṅga, το Βιβλίο της Ανάλυσης (στο *Abhidhamma*).

vibhava, μη ύπαρξη, εκμηδένιση.

vibhava-diṭṭhi, άποψη της ανυπαρξίας ή μη ύπαρξης (ενός εαυτού ή μιας ψυχής μετά τον θάνατο).

vibhava-taṇhā, επιθυμία για ανυπαρξία, μη ύπαρξη ή εκμηδένιση.

vicāra, συλλογισμός.

vicikiccha, αμφιβολία, σκεπτικισμός.

vicikicchā-sampayutta, σχετιζόμενος με αμφιβολία.

viharati, κατοικεί, διαμένει, παραμένει.

vijānana, επίγνωση, συνειδητοποίηση.

vijānāti, συνειδητοποιεί.

vijjā, αληθινή γνώση, ειδημοσύνη.

vikkhitta-citta, υπερδιεγερμένη σκέψη λόγω της ανησυχίας.

vimutta, απελευθερωμένος.

vimutta-citta, απελευθερωμένος νους.

vimutti, απελευθέρωση.

vimutti-rasa, γεύση της απελευθέρωσης.

Vinaya-piṭaka, ο «Κανόνας της Μοναστικής Διαγωγής» που αποτελεί μέρος του βουδιστικού Τριμερούς Κανόνα (*Tipiṭaka*) στη γλώσσα Πάλι.

viññāṇa, συνείδηση, συνειδητότητα.

viññāṇāhāra, η συνείδηση ως τροφή ή θρέψη για τη συνέχιση των νοητικών λειτουργειών.

viññāṇa-dhātu, το στοιχείο της συνείδησης.

viññāna-kāya, σώμα (σύνολο) της συνείδησης.

viññāṇa-kkhandha, συνάθροισμα της συνείδησης.

viññāṇa-sota, ρεύμα της συνείδησης.

viññatti, έκφραση (σωματική ή λεκτική).
vipāka, επακόλουθο, αποτέλεσμα ή συνέπεια (του κάρμα).
vipāka-citta, επακόλουθη συνείδηση.
vipallāsa, ψευδαίσθηση.
vipariṇāma, αλλαγή, μεταμόρφωση, μεταβολή.
vipassanā, διόραση· διορατικός διαλογισμός.
vipassana-bhāvana, ανάπτυξη της διορατικότητας· διορατικός διαλογισμός.
vipassanā-jhāna, διορατική έκσταση.
vipassanā-pubbaṅgama, ο διορατικός διαλογισμός ως πρωταρχική πρακτική.
vipassanā-samādhi, διορατική αυτοσυγκέντρωση.
vipassanā-yānika, αυτός που έχει ως όχημα (βασική πρακτική) τον διορατικό διαλογισμό.
virāga, μη πάθος, αποπροσκόλληση, απαλλαγή από την επιθυμία και το πάθος.
viratta, αποπαθιασμένος.
viriya, ενεργητικότητα.
visaṃyutta, αδέσμευτος, αποδεσμευμένος.
visuddhi, εξαγνισμός.
visujjhati, εξαγνίζεται.
vitadosa-citta, σκέψη χωρίς μίσος ή θυμό.
vitakka, λογισμός.
vitamoha-citta, σκέψη χωρίς αυταπάτη, σύγχυση και φαντασίες.
vitārāga-citta, σκέψη χωρίς πάθος ή λαγνεία.
vivaṭṭa-kappa, κοσμικός κύκλος της διαστολής του σύμπαντος.
vivaṭṭa-tṭhāyi-kappa, κοσμικός κύκλος σε στάση διαστολής του σύμπαντος.
viveka, αποστασιοποίηση, απόσπαση, απομόνωση ή μοναξιά.
vodāna, κάθαρση (νοητική).
votthapana, καθορισμός.
votthapāna-citta, καθοριστική συνείδηση.
vohāra-vacana, συμβατικός τρόπος ομιλίας.

vyāpāda ή **byāpāda**, κακοβουλία, θυμός.

Υ

yadidaṅ, δηλαδή.

yaṅ, όποιο, ό,τι, αυτό που.

yāna, όχημα.

yānika, ο έχων ως όχημα (κάτι).

Yamaka, Το Βιβλίό των Ζευγών (στο *Abhidhamma*).

yathā, πραγματική φύση, όπως ακριβώς.

yathā-bhūta, στην πραγματικότητα, όπως είναι ή έχουν τα πράγματα.

yathā-bhūta-ñāṇa, γνώση των φαινομένων όπως πραγματικά συμβαίνουν.

yathā-sabhāva, έμφυτη φύση.

yoga¹, η πρακτική διαλογισμού.

yoga², ζυγός, ζεύξη, σύζευξη, δεσμός.

yogakkhema, ελευθερία από τα δεσμά.

yoniso manasikāra, συνετή προσοχή.

D ή DN: *Dīgha Nikāya* (Η Συλλογή Μακρών Ομιλιών) του Βούδα είναι η πρώτη συλλογή από τις πέντε συλλογές (*nikāya*) του Sutta Piṭaka και αποτελείται από τριάντα τέσσερις Ομιλίες, κατανεμημένες σε τρία τμήματα (*vagga*):

Silakkhandha-vagga — Το Τμήμα Περί Ηθικής (13 suttas)

Maha-vagga — Το Μεγάλο Τμήμα (10 suttas)

Pāthika-vagga — Το Τμήμα για τον Pāthika (11 suttas)

DN Pāsādika-sutta

M ή MN: *Majjhima Nikāya* (Η Συλλογή Μεσαίου Μήκους Ομιλιών) είναι η δεύτερη συλλογή (*nikāya*) του Sutta Piṭaka και αποτελείται από 152 Ομιλίες του Βούδα και των μεγάλων μαθητών του, οι οποίες μαζί αποτελούν ένα ολοκληρωμένο σώμα διδασκαλίας σχετικά με όλες τις πτυχές των διδασκαλιών του Βούδα. Αυτές κυμαίνονται από μερικές από τις πιο εμβριθείς και δύσκολες Ομιλίες του *Tiṛiṭaka* (π.χ. MN 1) έως συναρπαστικές ιστορίες γεμάτες ανθρώπινα πάθη και δράμα που απεικονίζουν σημαντικές αρχές του νόμου του *kamma* (π.χ. MN 57, MN 86).

MN Alagaddūpama-sutta

MN Ānāpānassati-sutta

MN Ariyapariyesanā-sutta

MN Cūḷakammavibhaṅga-sutta

MN Cūḷavedalla-sutta

MN Dhātuvibhaṅga-sutta

MN Māgaṇḍiya-sutta

MN Mahācattārīsaka-sutta

MN Mahāmālunkya-sutta

MN Mahārāhulovāda-sutta
MN Mahāvedalla-sutta
MN Raṭṭhapāla-sutta
MN Sammā-ditṭhi-sutta
MN Sekha-sutta
MN Subha-sutta

S ή SN: *Samyutta Nikāya* (Η Συλλογή των Ομαδοποιημένων Ομιλιών) είναι η τρίτη συλλογή και περιέχει 2.889 suttas κατηγοριοποιημένες σε πέντε τμήματα (*vagga*). Κάθε τμήμα χωρίζεται περαιτέρω σε *samyutta*, καθένα από τα οποία με τη σειρά του περιέχει μια ομάδα Ομιλιών για σχετικά θέματα.

SN Āhāra-sutta
SN Assutavā-sutta
SN Bhāra-sutta
SN Bhāra-sutta
SN Dutiyapabbata-sutta
SN Dutiyavibhaṅga-sutta
SN Kaccānagotta-sutta
SN Kamma-nirodha-sutta
SN Kamma-nirodha-sutta
SN Khajjanīya-sutta
SN Khajjanīya-sutta
SN Nibbāna-pañhā-sutta
SN Paṭhamajana-sutta
SN Paṭhama-rūpārāma-sutta
SN Rohitassa-sutta
SN Samuddaka-sutta
SN Samuddaka-sutta
SN Taṇhā-sutta
SN Tatha-sutta
SN Upaya-sutta

SN Upaya-sutta
SN Vajirā-sutta
SN Vibhaṅga-sutta

A ή **AN**: *Aṅguttara Nikāya* (Η Συλλογή των Αριθμημένων Ομιλιών) είναι τέταρτη συλλογή και αποτελείται από πολλές χιλιάδες Ομιλίες διατεταγμένες σε έντεκα βιβλία (*nipāta*) σύμφωνα με το αριθμητικό περιεχόμενο.

AN Abhisanda-sutta
AN Ānanda-sutta
AN Ekadhammapāḷi
AN Nibbedhika-sutta
AN Nibbuta-sutta
AN Nissāraṇīya-sutta
AN Paṭhama-bhava-sutta
AN Samādhībhāvanā-sutta
AN Sambodhi-sutta
AN Saṅkhatalakkhaṇa-sutta
AN Sumana-sutta
AN Taṇhā-sutta

Kh ή **KhN**: *Khuddaka Nikāya* (Η Συλλογή Μικρών Κειμένων) είναι πέμπτη και η πιο ευρεία συλλογή που αποτελείται από δεκαπέντε βιβλία (δεκαοκτώ στο βιρμανικό Tipiṭaka) και περιέχει ολόκληρες Ομιλίες, στίχους και μικρότερα τμήματα των διδασκαλιών του Dhamma. Ένα από τα πιο δημοφιλή βιβλία της συλλογής είναι το *Dhammapada* (Η Σοφή Διδασκαλία σε στίχους) που αποτελείται από ρητά του Βούδα σε μορφή 423 σύντομων στίχων και είναι μια από τις πιο ευρέως διαβασμένες και πιο γνωστές βουδιστικές γραφές.

It: *Itivuttaka* (Όπως Ειπώθηκε) είναι μια βουδιστική γραφή, μέρος του *Khuddaka Nikāya* και αποδίδεται στην ανάμνηση των λόγων του Βούδα από την *Khujjuttara*, μια από τις κορυφαίες λαϊκές μαθήτριες του Βούδα.

It Aggi-sutta

It Dāna-sutta

It Nibbāna-dhātu-sutta

Ud: *Udāna* (Εμπνευσμένες Εκφράσεις) είναι μια βουδιστική γραφή, μέρος του *Khuddaka Nikāya* που περιλαμβάνει 80 τέτοιες εκφράσεις, οι περισσότερες σε στίχους, η κάθε μια της οποίας προηγείται από μια αφήγηση που δίνει το πλαίσιο μέσα στο οποίο τις εκφέρει ο Βούδας. Η *Udāna* αποτελείται από οκτώ κεφάλαια (*vagga*) από δέκα ομιλίες το καθένα.

Vism: *Visuddhimagga* (Η Οδός του Εξαγνισμού, αγγλικά: *The Path of Purification*), είναι η «μεγάλη πραγματεία» για τη βουδιστική πρακτική, που γράφτηκε από τον βουδιστή λόγιο μοναχό Buddhaghosa περίπου τον 5ο αιώνα στη Σρι Λάνκα. Είναι ένα εγχειρίδιο που συμπυκνώνει και συστηματοποιεί την κατανόηση και την ερμηνεία της βουδιστικής Διδασκαλίας όπως διατηρήθηκε από τους πρεσβύτερους της Μεγάλης Μονής (*Mahāvihāra*) στην πόλη Anuradhapura της Σρι Λάνκα.

ΑΛΦΑΒΗΤΟ ΚΑΙ ΠΡΟΦΟΡΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΠΑΛΙ

Το αλφάβητο

Σύμφωνα με την αλφαβητική σειρά, το αλφάβητο της Πάλι είναι παρόμοιο με αυτό της Σανσκριτικής. Και τα δυο αναπτύχθηκαν από το αρχαίο ινδικό αλφάβητο Μπράχμι (*Brāhmī*), από το οποίο προέρχονται όλα τα σύγχρονα ινδικά συστήματα γραφής. Σε αντίθεση με το ελληνικό αλφάβητο, τα φωνήεντα και τα σύμφωνα ακολουθούν μια σειρά που ξεκινά με ήχους που προφέρονται στον λάρυγγα ή στο πίσω μέρος της στοματικής κοιλότητας, π.χ. *a* (α), *k* (κ), τα οποία ονομάζονται «λαρυγγικά» ή «οπίσθια», και καταλήγει σε ήχους που παράγονται στο μπροστινό μέρος του στόματος, π.χ. *p* (π), *b* (μπ), τα οποία ονομάζονται «χειλικά» ή «μπροστινά». Γενικά, η προφορά των γραμμάτων της Πάλι μοιάζει με εκείνη της λατινικής.

Το αλφάβητο της Πάλι έχει 41 γράμματα—8 φωνήεντα και 33 σύμφωνα.

Τα 8 φωνήεντα

Τα φωνήεντα χωρίζονται σε *βραχέα*, *μακρά* και *δίχρονα*:

<i>βραχέα</i>	<i>μακρά</i>	<i>δίχρονα</i>
a (α)	ā (αα)	
i (ι)	ī (ιι)	
u (ου)	ū (ουου)	e (ε ή εε), o (ο ή οο)

Προφορά των φωνηέντων

Τα βραχέα προφέρονται σε σύντομο (βραχύ) χρόνο, δηλαδή όπως τα προφέρουμε και στην ελληνική. Απεναντίας, τα μακρά **ā**, **ī**, **ū**, με μια διακριτική παύλα πάνω απ' αυτά, προφέρονται σε διπλό χρόνο από τα βραχέα, π.χ. **ā** (αα) = κάτι όπως στη λέξη Αβραάμ· **ī** (ιι) = κάτι όπως «δίισταμαι»· **ū** (ουου) = κάτι όπως «μουου».

Μακρά φωνήεντα υπήρχαν και στην αρχαία ελληνική, για παράδειγμα, το «ο» προφερόταν όπως σήμερα, ενώ το «ω» προφερόταν

σαν δύο «ο», δηλαδή: ω = οο (γι' αυτό και όμικρον σημαίνει «ο» μικρό, ενώ ωμέγα σημαίνει «ο» μέγα, δηλαδή «ο» μεγάλο). Επίσης, το «η» προφερόταν σαν δύο «ε», δηλαδή: η = εε.

Τα δίχρονα *e, o* προφέρονται άλλοτε ως βραχεία και άλλοτε ως μακρά. Συνήθως είναι μακρά, αλλά προφέρονται βραχεία πριν από ένα διπλό σύμφωνο, π.χ. *mettā* (μέττᾱ), *yotta* (γιόττα).

Τα 33 σύμφωνα

Τα σύμφωνα χωρίζονται σε *ψιλᾶ*, *δασέα* και *έρρινα*. Επίσης, ανάλογα με τον τόπο της άρθρωσή τους, 25 σύμφωνα χωρίζονται σε 5 ομάδες (*vagga*) από 5 γράμματα η κάθε μία, π.χ. ομάδα *ka* (κα) *λαρυγγικά*, ομάδα *ca* (τσα) *ουρανικά*, κλπ. Διάφορα άλλα σύμφωνα που δεν ανήκουν σε κάποια ομάδα ονομάζονται *anagga* (χωρίς ομάδα).

Ομάδα	Σύμφωνα					Άρθρωση
	<i>ψιλᾶ</i>	<i>δασέα</i>	<i>ψιλᾶ</i>	<i>δασέα</i>	<i>έρρινα</i>	
1. <i>ka</i>	k (κ)	kh (κχ)	g (γκ)	gh (γκχ)	ñ (ν)	<i>λαρυγγικά</i>
2. <i>ca</i>	c (τσ)	ch (τσχ)	j (τζ)	jh (τζχ)	ñ (νυα)	<i>ουρανικά</i>
3. <i>ta</i>	t (τ)	th (τχ)	d (ντ)	dh (ντχ)	ṇ (ν)	<i>ανακεκαμ.</i>
4. <i>ta</i>	t (τ)	th (τχ)	d (ντ)	dh (ντχ)	n (ν)	<i>οδοντικά</i>
5. <i>pa</i>	p (π)	ph (πχ)	b (μπ)	bh (μπχ)	m (μ)	<i>χειλικά</i>
	y (για), r (ρ), l (λ), v (β), s (σ), h (χ), ! (.λ)				ṅ ή m̐ (αν)	<i>διάφορα</i>

Προφορά των συμφώνων

Ψιλᾶ σύμφωνα

Είναι εκείνα που προφέρονται λιτά και απέριττα, δηλαδή χωρίς πνοή ή άχνα. Αυτά είναι:

k (κ), **g** (γκ), όπως *κάτω*, *γκάζι*: *λαρυγγικά*.

c (τσ), **j** (τζ), όπως *τσάι*, *τζάκι*: *ουρανικά*.

t (τ), **d** (ντ), **ṇ** (ν): *Ανακεκαμμένα*— παράγονται με την άκρη της γλώσσας να ανακάμπεται, δηλ. να γυρνά προς τα επάνω και με την κάτω επιφάνειά της να τοποθετείται πίσω από τα φατνία (το οστέινο κοίλωμα όπου είναι σφηνωμένα τα δόντια) κοντά στον ουρανίσκο. Τα σύμφωνα αυτά λοιπόν αρθρώνονται στην μεταφατνιακή προς ουρανική περιοχή του στόματος, χωρίς όμως να μπορούν να χαρακτηρι-

στούν ουρανικά. Δεν υπάρχουν αντίστοιχα στην ελληνική, απαντώνται όμως στην αγγλική, όπως *cat* (t), *bad* (d), *know* (n).

t (τ), **d** (ντ), **n** (ν), όπως *τάξη*, *ντόνω*, *νήμα*: Οδοντικά.

p (π), **b** (μπ), **m** (μ), όπως *πάγος*, *μπάλα*, *μάζα*: Χειλικά.

Δασέα σύμφωνα

Είναι εκείνα που προφέρονται με παχιά πνοή ή άχνα όταν προστίθεται το h (χ). Αυτά είναι:

kh (κχ), **gh** (γκχ), **ch** (τσχ), **jh** (τζχ), **th** (τχ), **dh** (ντχ), **th** (τχ), **dh** (ντχ), **ph** (πχ), **bh** (μπχ). Όλα προφέρονται σαν τα αντίστοιχα ψιλά, αλλά μ' ένα φύσημα της πνοής προς τα έξω, π.χ. **kh** (κχ), όπως περίπου *εκχέω*.

Στην αρχαία ελληνική δασέα ήταν τα θ, φ, χ, που προφέρονταν αντίστοιχα ως τ με άχνα, π με άχνα και κ με άχνα, περίπου σαν να συνοδεύονταν από το σημερινό αγγλικό h. Το θ, για παράδειγμα, συμβόλιζε το δασύ οδοντικό σύμφωνο /tʰ/, όπως προφέρεται στις ινδικές γλώσσες. Έτσι έχουμε:

θ = τχ, οδοντικό · **φ** = πχ, χειλικό · **χ** = κχ, λαρυγγικό.

Στη νέα ελληνική, όμως, αποσιωπήθηκε το δασύ χ (h), με αποτέλεσμα να υπάρχει η τάση να προφέρει κανείς ακόμα και τις ινδικές λέξεις χωρίς αυτό, π.χ. *dharma* (ντχάρμα) προφέρεται ως «ντάρμα». Ωστόσο, παρανοήσεις μπορούν να προκύψουν όταν απαντώνται ομόηχες λέξεις με διαφορετική σημασία, π.χ. *phala* και *pala*. Αν το *phala* (πχάλα) με δασέο «πχ», που σημαίνει «καρπός», προφέρεται ως «πάλα», τότε μπορεί να παρανοηθεί με το *pala* (πάλα), που γράφεται με ψιλό «π» και σημαίνει «στιγμή». Αφετέρου, *pāla* (πᾶλα) με μακρό «α» σημαίνει «φύλακας». Γι' αυτό είναι σημαντικό να γνωρίζει κανείς τη σωστή προφορά ως προς τα δασέα και τα ψιλά, καθώς και ως προς τα μακρά και τα βραχέα, ιδίως όταν πρόκειται για σοβαρά θέματα. Στην Πάλι υπάρχουν πολλές τέτοιες ομόηχες λέξεις με διαφορετική σημασία, π.χ. *dhamma* (ντχαμμά–διδασκαλία) και *damma* (νταμμά–δαμασμένος, συγκρατημένος).

Έρρινα σύμφωνα

Είναι εκείνα που προφέρονται στη ρινική κοιλότητα. Αυτά είναι:

ñ (‘ν) με άνω διακριτική τελεία προφέρεται ως νγκ· **ñ̄** (νια) προφέρεται όπως *νιάτα*. **ṅ** (.ν) με κάτω διακριτική τελεία προφέρεται ως ανακεκαμμένο ν, όπως το αγγλικό *know*.

ṅ (αν) προφέρεται με αντήχηση στη μύτη ως ν))))), το οποίο ονομάζεται *niggahīta* ή *anusvāra* (αντηχητικό). Π.χ. *yottay* –γιότταν)), *siriṅ* –σίριν)), *āṅuṅ* –άγκουν)). Πολλές φορές το **ṅ** μεταγράφεται και ως **ṅḥ** ή **ñḥ**.

Διάφορα σύμφωνα

Είναι εκείνα που δεν ανήκουν σε κάποια ομάδα. Η προφορά τους είναι όμοια με την ελληνική και αυτά είναι τα εξής:

y (για), **r** (ρ), **l** (λ), **v** (β), **s** (σ), **h** (χ). Το τελευταίο σύμφωνο **l** (λ), με κάτω διακριτική τελεία, προφέρεται ως ανακεκαμμένο λ.

Διπλά σύμφωνα

Τα διπλά σύμφωνα προφέρονται ξεχωριστά για να διακρίνονται, π.χ. το *tt* στο *mettā* προφέρεται ως *met tā* (μετ τᾱ). Σε τέτοιες περιπτώσεις ο τόνος πέφτει στο πρώτο σύμφωνο: *met´tā* (μετ´τᾱ). Το τονισμένο σύμφωνο ονομάζεται *garu* (γκάρου–βαρύτονο). Αυτή η διάκριση είναι σημαντική επειδή υπάρχουν πολλές ομόηχες λέξεις με διαφορετική σημασία που μπορούν να παρανοηθούν αν ο τονισμός αποτύχει, π.χ. *vatti* (βατ´τι–μιλάει) και *vati* (βάτι–φράχτης).

